Lehetőség egy regény-rejtély megfejtésére és az újraértelmezésre

Kuncz Aladár: *Felleg a város felett*, Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár – Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2016.

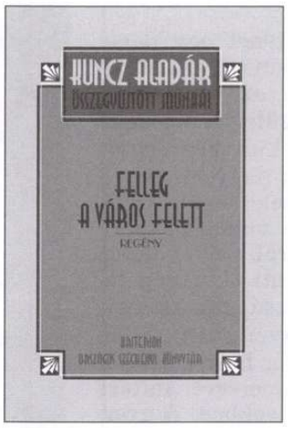

1913-ban Szentgyörgyi Tamás, a Párizsból érkezett állami reáliskola új igazgatója elfoglalja állását Oltváron. Azt hihetnők, hogy ez egy mindenki által jól ismert, egyszerű regénykezdet, amelynek sem helyszíne, sem cselekményei nem tudják a szokottnál jobban lekötni a figyelmet. Kuncz Aladár a *Fekete kolostor*ral jelentős sikereket szerzett, regénye kivívta az irodalmi kánonban a méltó helyét, míg a *Felleg a város felett*et a kritikusok véleménye a nem annyira sikeres alkotások tömkelegébe szorította be.

Hihetetlen kegyben részesül azonban napjaink olvasója, hiszen nemcsak a trilógia első kötetét, az *Erdélyi Helikon* 1929–1930-as lapszámaiban megjelent folytatásos regényt veheti kezébe, hanem az eltervezett két kötet folytatásába, illetve a mű kisebb kiegészítéseibe is bepillantást nyerhet a megtalált kéziratnak, gépiratnak köszönhetően. Az autográf kézirat, gépirat és a folyóiratban közölt szöveg által rekonstruálhatóvá válnak a teljes trilógia alapvető kérdései és problémái, amelyek nemcsak a művelt igazgató életét övezik és határozzák meg, hanem a kor, illetve a helyszín háború előtti hangulatát az érdeklődők szemei előtt egyaránt megfestik. A filológiai ínyencségek a tulajdonnevek érdekes változását, a korszak és helyszín valós személyeivel való megegyeztetését, a regénymegírás időpontjának kérdését mind magukba foglalják.

Kuncz mestere az illúziókeltésnek és megtévesztésnek: olyan megoldásokat talál a regény helyszínének, Oltvárnak a megteremtésében, amely ugyan emlékezteti az olvasóközönséget Kolozsvárra, de explicit módon mégis kizárja a kettő azonosságának lehetőségét. Az arisztokrata réteg megelevenítése, a vallási felekezetek sokszínűsége, a polgárság egyvelege mind-mind fontos szerepet kapnak Szentgyörgyi életében, akit a könyvekből ismert szerelem, az önmagára találás, az élet lehetetlenségeiből való kiábrándulás vezérel a városlakók életének jobbá tételében.

A regény kalandossága az újonnan felfedezett szövegtöredékeknek tulajdonítható az értéktöbblettel és jelentésrétegekkel gazdagodik, miközben a talány képe a (még) nem ismert hiányzó oldalak miatt továbbra is fantáziánk előtt lebeg.

ASZTALOS VERONKA-ÖRSIKE

Gordon Zsigmond visszatér

Kondor Vilmos: *Szélhámos Budapest*. Libri, Budapest, 2016.

A cím ebben a formában, belátom, kissé félrevezető lehet, mivel Gordon Zsigmond, az Amerikából Budapestre visszatelepedett népszerű bűnügyi újságíró története valójában épp e könyvvel kezdődik. Kondor Vilmos, a kortárs magyar irodalom legtitokzatosabb alakja, miután öt regény és egy novelláskötet után lezárta a *Budapest*-sorozatot, amellyel meghonosította magyar nyelven is az amerikai stílusú, ún. *hard boiled* (keményöklű) detektívtörténetet, más műfajok és/vagy korok felé fordult. És bár a történelmi kalandregény (*A másik szárnysegéd, A koronaőr második tévedése*) sem állt rosszul neki, illetve azt is bebizonyította, hogy a megszokott *noiros* díszletek közül kilépve is tud – napjainkban játszódó – krimit írni (*A bűntől keletre*), a későbbi munkái közül egyik sem ért fel a Gordon Zsigmond alakját középpontba állító szériához.

Fülszöveg

Némi gyanakvással fogadtam a hírt, hogy Kondor visszatér kedvenc nyomozó újságírójához: a *Szélhámos Budapest* ugyanis „előzményregény", a szériaindító opusz előtti időkbe kalauzol vissza, Gordon első bűnügyéhez, amikor is egy titokzatos tabáni gyilkosság felderítése közben egy nagyszabású svindli szálait göngyölíti fel. Az új regény azonban messze több annál, mint egy „újabb bőr lehúzása" ugyanarról a témáról: lebilincselő, izgalmas olvasmány, amely hozza a korábbi (azaz későbbi) történetekből ismerős összetéveszthetetlen atmoszférát, bár korántsem annyira komor és karcos, mint a *Budapest noir* vagy a *Bűnös Budapest* – egyrészt azért, mert ez még nem a harmincas évek egyre inkább elsötétülő világa, hanem a derűsebb Bethlen-korszak; másrészt mert a szélhámosság a bűnügyek kevésbé erőszakos, ám annál leleményesebb válfajához tartozik. És ami – ezúttal is – igazán varázslatossá teszi Kondort, az a mármár nosztalgikus alámerülés a kor hangulatába és legapróbb részletekig kidolgozott világába: annak a Budapestnek a nyüzsgő életébe, ahol *turfra* járnak az urak, orfeumokban verik a blattot a hamiskártyások, a nyárikertben dübörög a jazzbanda, a kávéháztulajdonos pedig az ajtóban fogadja és asztalához kíséri a karján színésznőcskével érkező „redaktor urat". És ahol föld alatti életre kell berendezkedniük azoknak, akik nagyon „mások"...

Itt, ebben a föld alatti és feletti világban veszi kezdetét Gordon oknyomozói karrierje – és mi egyetlen percig sem unatkozunk, miközben követjük lépéseit.

PAPP ATTILA ZSOLT

Műfaji problémák

Szöveg: Vincze Ferenc / Rajzoló: Csillag István